

Ma to ogromne znaczenie w analizach tekstu biblijnego, który jest dwujęzyczny w tym znaczeniu, iż wiele pojęć nowotestamentalnych (greckich) zostało oddanych ze Starego Testamentu (hebrajskiego).

4.3. Można się spodziewać, że umiejętnie prowadzone analizy semantyczne według nowego typu ubogacą nasze rozumienie tekstu biblijnego, a więc będą miały znaczenie hermeneutyczne. Rozumienie tekstu to nie tylko znajomość jego historycznego kształtowania się, lecz możliwość znalezienia się w tym samym kontekście, w którym zostały zredagowane. Ów „łuk hermeneutyczny” — jak to się często określa — może zaistnieć przy wyraźnie oznaczonych „parametrach” semantycznych. Innymi słowy — następuje połączenie dwóch stanowisk: „co to oznaczało wtedy” i „jak to rozumieć dzisiaj”.

4.4. Nie potrzeba chyba udawadniać, że analizy semantyczne w Biblii mają ogromne znaczenie dla nowych tłumaczeń Pisma świętego, których różnorodność postuluje Konstytucja *Dei Verbum* (zob. nn. 22 i 25). Dlatego należy oczekiwać nowych opracowań wyjaśniających i pogłębiających wzajemne powiązania metodologiczne nowej semantyki i egzegezy biblijnej w służbie nowych tłumaczeń, zwłaszcza w liturgii słowa³².

Kraków

KS. JERZY CHMIEL

Ks. Tadeusz Kujawski

MSZA ŚWIĘTA ZA LUD

Diecezjalny kalendarz liturgiczny na rok 1973 wymienia dni liturgiczne¹, w które „kapłanów pełniących funkcję proboszcza parafii obowiązuje odprawianie Mszy św. za parafian”. Porównując wyliczenie tych dni z tym, jakie podawały kalendarze liturgiczne z ubiegłych lat², łatwo zauważamy różnicę polegającą na tym, że w kalendarzu liturgicznym na rok bieżący ilość tych dni jest zmniejszona o uroczystość św. Józefa (19 marca).

³² Zob. C. Buzzetti, *La parola tradotta*. Aspetti linguistici, ermeneutici e teologici della traduzione della Sacra Scrittura, Brescia 1973. Należy odnotować ukazanie się ostatnio polskiej pozycji pod red. M. R. Mayenowej, *Tekst i język. Problemy semantyczne*, Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk 1974.

¹ zob. *Kalendarz liturgiczny Archidiecezji Gnieźnieńskiej na rok 1973*, Gniezno 1972, s. 41.

² zob. np. *Kalendarz liturgiczny Archidiecezji Gnieźnieńskiej na rok 1972*, Gniezno 1971, s. 5

Źródłem tej zmiany są nowe przepisy w sprawie ustalenia dni, w które obowiązuje nakaz odprawiania Mszy św. za wiernych, ogłoszone przez Kongregację Duchowieństwa w Dekrecie z dnia 25. 7. 1970 r.³ Krótki rys historyczny przepisów regulujących to zagadnienie przyczynić się może do łatwiejszego zrozumienia sensu zmiany, która w wyniku postanowień cytowanego wyżej Dekretu obecnie nastąpiła.

List do Hebrajczyków poucza, że jednym z podstawowych zadań kapłana jest składanie Bogu ofiary za lud (5, 3). Zadaniu temu starał się Kościół w swym prawodawstwie nadać kształt wyraźnie sprecyzowanego przepisu, odnosząc ten obowiązek przede wszystkim do tych kapłanów, którzy z racji swego urzędu sprawują pieczę pasterską nad powierzonym sobie ludem, tj. do rządców diecezji i parafii⁴.

Określając zadania pasterskie kapłanów, Sobór Trydencki wyraźnie wskazał na prawo Boże jako źródło, z którego wynikają podstawowe obowiązki każdego pasterza: poznanie powierzonych sobie owczarni oraz składanie za nią ofiary Bogu⁵. Bliższe sprecyzowanie tego ostatniego obowiązku poprzez wyraźne wyliczenie dni, w które rządcy parafii mieli obowiązek sprawowania Najśw. Ofiary za lud, przechodziło w ciągu wieków pewną ewolucję⁶.

Pierwszym aktem prawnym regulującym na terenie prawa powszechnego sprawę dni, w które obowiązuje nakaz sprawowania Mszy św. za lud, była Konstytucja Apostolska *Benedykta XIV* z dnia 19. 8. 1744 r. *Cum semper oblatas*⁷. W Konstytucji tej papież Benedykt XIV, powołując się na wstępie na wskazane wyżej postanowienie Soboru Trydenckiego, podał jako motyw wydania swej Konstytucji pragnienie ujednoczenia przepisów regulujących tę dziedzinę, ponieważ, jak papież stwierdził, dotychczas zagadnienie to było regulowane postanowieniami synodów partykularnych; z natury więc rzeczy występowały tu pewne różnice. Papież postawił następnie zasadę, że odąd oprawianie przez proboszczów Mszy św. za lud obowiązuje w te dni, w które, zgodnie z postanowieniami Soboru Trydenckiego, proboszczowie są obowiązani do głoszenia ludowi Słowa Bożego, tj. we wszystkie niedziele roku oraz święta nakazane. Innymi słowy, papież Benedykt XIV ustalił tutaj zasadę, że obowiązek sprawowania przez proboszczów Najśw. Ofiary za wiernych jest równoległy z obowiązkiem uczestniczenia przez wiernych we Mszy św. i wstrzymania się

³ AAS, 63 (1971) 943—944; zob. też Florentius Romita, *Decretum circa Missas pro populo* — adnotationes, w: *Monitor Ecclesiasticus*, 4 (1971) 489—497.

⁴ zob. ks. E. Sztafrowski, *Współpracownicy biskupa diecezjalnego w pasterskim postugowaniu*, wyd. ATK, Warszawa 1968, s. 153.

⁵ *Conc. Trid.*, sess. 23, c. 1 de ref.

⁶ Fr. X. Wernz-P. Vidal, *Ius Canonicum*, t. 2: De Personis, Romae 1943, s. 935.

⁷ *Codicis Iuris Canonici Fontes*, t. 1, s. 824—828.

przez nich od tzw. prac służebnych. Dla nadania skuteczności swemu postanowieniu papież Benedykt XIV w następnym akcie prawnym dotyczącym tej kwestii, mianowicie w Konstytucji Apostolskiej *Firmandis* z dnia 6. 11. 1744 r., postanowił, że w czasie wizytacji pasterskiej biskup wizytator winien sprawdzić realizację tego postanowienia przez proboszczów⁸.

W powyższych aktach prawnych Benedykta XIV podmiotem określonego w nich obowiązku oprawiania Mszy św. za lud byli proboszczowie. Leon XIII w Motu proprio *In suprema* z dnia 10. 6. 1882 r. wyjaśnił, że obowiązek ten spoczywa również na biskupach rezydencyjalnych⁹. Papież zaś św. Pius X w Konstytucji Apostolskiej *Apostolicae* z dnia 15. 4. 1910 r. rozciągnął ten obowiązek na kardynałów suburbikarnych¹⁰.

Należy tu jeszcze wspomnieć o ważnym dla omawianej sprawy postanowieniu Innocentego XII, wydanym przed ukazaniem się Konstytucji Apostolskiej Benedykta XIV, tj. w czasie, gdy określenie dni, w które należy sprawować Mszę św. za lud, regulowane było przez przepisy synodów partykularnych.

Otóż, w Konstytucji Apostolskiej *Nuper a Congregatione* z dnia 24. 4. 1699 r. papież Innocenty XII zatwierdził rozstrzygnięcie Kongregacji Soboru z dnia 10. 5. 1692 r. przedstawionej jej wątpliwości i nadał temu rozstrzygnięciu walor prawa obowiązującego. Rozstrzygnięcie to głosiło, iż nakaz sprawowania przez proboszczów Mszy św. za lud jest niezależny od posiadanego uposażenia, oraz że w dniu, w którym zgodnie z przepisami należy aplikować Mszę św. za parafian, nie wolno pobierać stypendium mszalnego¹¹.

Gdy chodzi o dni, w które istniał obowiązek odprawiania Mszy św. za lud, to jak wspomniano wyżej, papież Benedykt XIV ustalił, że są to te dni, w które wierni mają obowiązek uczestniczenia we Mszy św. i wstrzymania się od prac służebnych. Ilość takich dni w roku była znaczna. Ustalił ją już poprzednio papież Urban VIII, który w Konstytucji Apostolskiej z dnia 13. 9. 1642 r. *Universa per orbem*, podejmując dzieło ujednoczenia tej dziedziny życia kościelnego, określił, że ilość tych dni w Kościele Powszechnym wynosi 87 w roku, tj. 52 niedziele i 35 dni świątecznych (*de praecepto*)¹². Do owych 35 dni świątecznych papież Klemens XI dodał jeszcze w Konstytucji Apostolskiej *Comissi Nobis* z dnia 6. 12. 1708 r. święto Niepokalanego Poczęcia¹³. W sumie więc ilość dni, w które wiernych obowiązywał z prawa powszechnego, nakaz uczestniczenia we Mszy św.

⁸ tamże, t. 1, s. 858, § 9.

⁹ tamże, t. 3, s. 193—198.

¹⁰ tamże, t. 3, s. 573, nr X.

¹¹ tamże, t. 1, s. 520, § 1.

¹² tamże, t. 1, s. 428.

¹³ tamże, t. 1, s. 523.

i wstrzymania od prac wynosiła odtąd 88 w roku. Do tej liczby mogły jeszcze dojść w niektórych krajach święta partykularne. Na wszystkie więc te dni rozciągnął się obowiązek proboszczów sprawowania Najśw. Ofiary za lud.

Powyższą ilość dni świątecznych z czasem zaczęto w niektórych krajach uważać za zbyt wielką i kierowano do Stolicy Apostolskiej prośby o redukcję niektórych świąt. Uwzględniając te prośby czynników świeckich Stolica Apostolska dokonywała pewnych redukcji w danym kraju bądź świąt partykularnych, bądź z prawa powszechnego. W wypadku jednak zniesienia jakiegoś święta lub przeniesienia jego obchodu na niedzielę, Stolica Apostolska ustaliła praktykę, iż spoczywający dotąd na proboszczach obowiązek odprawienia Mszy św. za parafian pozostawał nadal w to kanonicznie zniesione święto. Tak np. gdy papież Pius VII w r. 1818 zniósł niektóre święta partykularne w Księstwie Neapolitańskim, wyraźnie zastrzegł, że obowiązek odprawiania Mszy św. za parafian w te dni pozostaje nadal¹⁴.

Zachwiana została w ten sposób poprzednio ustalona przez Benedykta XIV zasada, że dni, w które proboszczów obowiązuje nakaz aplikowania Mszy św. za wiernych, utożsamiają się z dniami, w które wiernych obowiązuje uczestniczenie we Mszy św.

Znoszenie przez Stolicę Apostolską pewnych świąt, w niektórych krajach, na skutek wnoszonych prośb, a także istnienie świąt partykularnych, spowodowało z czasem pewne różnice między krajami lub regionami kraju w ilości obchodzonych dni świątecznych, co z kolei powodowało wątpliwości, jakie święta należy uważać w całym Kościele za powszechnie obowiązujące. W celu uporządkowania tej dziedziny św. Pius X wydał w dniu 11. 7. 1911 r. Motu Proprio *Supremi Disciplinae Ecclesiasticae*, w którym określili, że dniami świątecznymi, w które wiernych w całym Kościele obowiązuje z prawa powszechnego podwójny obowiązek — uczestniczenie we Mszy św. i wstrzymanie się od prac służebnych — są, oprócz wszystkich niedziel, następujące święta: Boże Narodzenie, Święto Obrzezania, Trzech Króli, Wniebowstąpienie, Niepokalane Poczęcie i Wniebowzięcie N.M.P., Św. Apostołów Piotra i Pawła i Wszystkich Świętych. W celu ujednolicenia tej dziedziny życia wspomniane Motu proprio głosiło dalej, że jeżeli w jakimś kraju któreś z wymienionych świąt zostało zniesione bez zgody Stolicy Apostolskiej, to należało je przywrócić z powrotem. Natomiast jeżeli wspomniane Motu proprio nie wyliczało jakiegoś święta jako nadal obowiązującego, a biskupi danego kraju uznają pożyteczność dalszego utrzymania w mocy tego święta, należało się zwrócić do Stolicy Apostolskiej w celu uregulowania sprawy na danym terenie¹⁵.

Wspomniane Motu proprio św. Piusa X ustaliło wykaz dni,

¹⁴ Fl. Romita, a. c., s. 492.

¹⁵ AAS, 3 (1911) 305—307; Fl. Romita, a. c., s. 492—493.

w które wiernych w całym Kościele obowiązywało uczestniczenie we Mszy św. i wstrzymanie się od prac służebnych. Nie zawierało natomiast żadnej wzmianki o obowiązku aplikowania Mszy św. za wiernych. Powstała zatem wątpliwość, dla wyjaśnienia której zwrócono się do Stolicy Apostolskiej. Na pytanie więc, czy w święta kanonicznie zniesione, tj. w Motu proprio *Supremi Disciplinae Ecclesiasticae* nie wymienione jako nadal obowiązujące, należało również odprawiać Mszę św. za lud — ówczesna Kongregacja Soboru w dniu 8. 8. 1911 r. udzieliła odpowiedzi afirmatywnej¹⁶.

Taki stan prawny tego zagadnienia przetrwał do chwili wydania Kodeksu Prawa Kanonicznego (27. 5. 1917 r.). Kodeks przejął w zasadzie dotychczasowe przepisy bez zmian¹⁷. Zaakcentował jedynie bardziej sam obowiązek sprawowania Najśw. Ofiary za lud. W ujęciu bowiem Kodeksu obowiązek ten jest tak silnie złączony z istotą pasterskiego posługiwania rządcy diecezji czy parafii, że stosownie do kazuśli, jaką Kodeks opatruje te przepisy, od obowiązku tego nie mogą wymawiać ani ewentualna szczupłość dochodu, ani też jakakolwiek inna wyjątkowa okoliczność¹⁸. Nie trudno w tym sformułowaniu nie dostrzec wpływu przytoczonego wyżej postanowienia papieża Innocentego XII z r. 1699¹⁹.

Przystępując z kolei do wyliczenia dni, w które obowiązuje składanie Bogu Najśw. Ofiary za lud, prawodawstwo kodeksowe wprowadziło rozróżnienie między pasterzami terenów misyjnych, a pasterzami terenów poza misyjnych²⁰. I tak, gdy chodzi o tereny misyjne, przepisy kodeksowe postanawiają, że rządcy tych terenów mają obowiązek sprawowania Mszy św. za lud „przynajmniej w święto Bożego Narodzenia, Trzech Króli, Zmartwychwstania i Wniebowstąpienia Pańskiego, Zesłania Ducha Św., Bożego Ciała, Niepokalanego Poczęcia i Wniebowzięcia N.M.P., Św. Józefa, Św. Apostołów Piotra i Pawła i Wszystkich Świętych”²¹.

Gdy chodzi zaś o tereny nie misyjne, to według postanowień kodeksowych obowiązek odprawiania Mszy św. za wiernych rozciąga się na wszystkie niedziele w roku, święta nakazane oraz święta zniesione²². Na podstawie więc powyższego sformułowania możemy powiedzieć, że na terenach nie misyjnych przepisy kodeksowe wyliczyły trzy kategorie dni, w które istnieje obowiązek sprawowania Mszy św. za lud:

¹⁶ AAS, 3 (1911) 391.

¹⁷ zob. kan. 339, 466.

¹⁸ kan. 339 § 1: „... omni exiguitatis redituum excusatione aut alia quavis exceptione remota ...”

¹⁹ zob. przypis 11.

²⁰ zob. kan. 339, 466, 306.

²¹ kan. 306.

²² kan. 466 § 1, kan. 339 § 1: „... omnibus dominicis aliisque festis de praecepto, etiam suppressis ...”

- a) wszystkie niedziele roku,
- b) wszystkie święta nakazane (de praecepto) poza niedzielami,
- c) wszystkie święta kanonicznie zniesione.

Pomijając niedziele, ponieważ co do tej kategorii dni nie ma wątpliwości, powstaje pytanie, jakie dni są świętami nakazanymi, a jakie, kanonicznie zniesionymi? Gdy chodzi o pierwszy członek tego pytania, to odpowiedź znajdujemy w dziale Kodeksu „De temporibus sacris”, gdzie Kodeks wylicza jako święta nakazane: Boże Narodzenie, Święto Obrzezania, Trzech Króli, Wniebowstąpienie Pańskie, Boże Ciało, Niepokalane Poczęcie i Wniebowzięcie N.M.P., Św. Józefa, Św. Apostołów Piotra i Pawła i Wszystkich Świętych²³.

Problem powstaje, gdy chodzi o określenie ostatniej kategorii dni liturgicznych, w które wg Kodeksu istnieje również obowiązek sprawowania Mszy św. za wiernych, tj. święta zniesione. Kodeks bowiem nigdzie nie podał wykazu tych dni liturgicznych.

W związku z powyższą luką prawną zwrócono się do Stolicy Apostolskiej o wyjaśnienie powstałej wątpliwości. Papieska Komisja Interpretacji Kodeksu udzieliła w dniu 17. 2. 1918 r. odpowiedzi, w której stwierdziła, że w tej dziedzinie Kodeks nie wprowadził żadnych zmian²⁴. Z wyjaśnienia tego wynikało zatem, że za święta zniesione należy uważać te dni, które przed wydaniem Kodeksu zaliczano do tej kategorii. Wyjaśnienie to jednak nie usunęło w praktyce wątpliwości, dlatego ordynariusze miejscowi zwrócili się z prośbą do Stolicy Apostolskiej²⁵, by dla wygody pasterzy sporządzony został urzędowy wykaz świąt kanonicznie zniesionych, na które — według przepisów kodeksowych — rozciągał się także obowiązek odprawiania Mszy św. za lud. Uwzględniając te prośby Kongregacja Soboru dekretem z dnia 28. 12. 1919 r. podała urzędowy wykaz świąt zniesionych²⁶. Wyliczał on jako święta kanonicznie zniesione: poniedziałek i wtorek po Niedzieli Zmartwychwstania i Zesłania Ducha Św., Święto Znalezienia Krzyża św., Oczyszczenia N.M.P., Zwiastowania i Narodzenia N.M.P., Św. Michała Archanioła, Narodzenia Św. Jana Chrzciciela, Święta Apostołów: Andrzeja, Jakuba, Jana, Tomasza, Filipa i Jakuba, Bartłomieja, Mateusza, Szymona i Judy, Macieja, Święto św. Szczepana pierwszego męczennika, Św. Młodzianków, św. Wawrzyńca męczennika, św. Sylwestra papieża, św. Anny Matki N.M.P., św. Patrona królestwa, św. Patrona miejscowości.

Biorąc pod uwagę 52 niedziele w roku i 10 świąt nakazanych (kan. 1247 § 1) oraz 26 świąt kanonicznie zniesionych, wyliczonych w wyżej przytoczonym dekrete Kongregacji Soboru, uzyskujemy w sumie

²³ kan. 1247 § 1.

²⁴ AAS, 10 (1918) 170.

²⁵ Fl. Romita, a. c., s. 494.

²⁶ AAS, 12 (1920) 42—43.

liczbę 88 dni w roku, w które należało odprawiać Mszę św. za lud. Łatwo zauważyć, że jest to ta sama ilość dni, która ustalona została w r. 1642 przez Urbana VIII z uzupełnieniem dokonany przez Klemensa XI w r. 1708.

Powyższe wyliczenie dni, w które rządców diecezji i parafii obo wiązywało sprawowanie Mszy św. za lud utrzymało się w mocy do końca roku 1960, tj. do reformy liturgicznej brewiarza i mszału, przeprowadzonej za pontyfikatu papieża Jana XXIII. W dniu 25. 7. 1960 r. papież Jan XXIII zatwierdził w Motu proprio *Rubricarum instructum*²⁷ nowy kodeks przepisów liturgicznych dotyczących brewiarza i mszału rzymskiego, postanawiając, by z dniem 1 stycznia 1961 r. weszły w życie zarówno promulgowane dekretem Kongregacji Obrzędów z dnia 26. 7. 1960 r. nowe przepisy w tym przedmiocie²⁸, jak również nowy kalendarz liturgiczny²⁹. Wspomniana reforma liturgiczna, dokonana przez Jana XXIII, wprowadziła m. in. pewne zmiany w zakresie dni liturgicznych; np. zniosła uroczystość Znalezienia Krzyża św. Tymczasem dzień ten znajdował się wśród wymienionych w dekrete Kongregacji Soboru z dnia 28. 12. 1919 r. świąt zniesionych, w które istniał obowiązek odprawiania Mszy św. za parafian. Wiadomo z dotychczasowej praktyki, że w przypadku znoszenia przez Stolicę Apostolską jakiegoś święta obowiązującego, utrzymywany był w mocy obowiązek odprawiania przez proboszczów w tym dniu Mszy św. za wiernych. Czy więc w tym wypadku miała zastosowanie ta zasada? Przeciwno niej jednak przemawiał fakt, że tutaj przy zniesieniu święta Znalezienia Krzyża św., nie zniesiono charakteru tego dnia jako święta de praecepto, ale że samo święto zostało usunięte z kalendarza liturgicznego.

Ażeby uprzedzić tego rodzaju i tym podobne wątpliwości związane z reformą kalendarza liturgicznego, powołano komisję mieszaną, złożoną z członków Kongregacji Soboru i Kongregacji Obrzędów w celu opracowania na nowo wykazu świąt kanonicznie zniesionych³⁰.

W dniu 3. 12. 1960 r. z polecenia papieża Jana XXIII promulgowany został nowy, taksatywny wykaz świąt zniesionych, na które, zgodnie z kanonem 339 § 1 KPK, oprócz niedzieli i świąt nakazanych, rozciągał się obowiązek odprawiania Mszy św. za lud³¹.

Nowy wykaz uwzględniał z jednej strony reformę liturgiczną, dokonaną przez Jana XXIII w Motu proprio *Rubricarum instructum* z dnia 25. 6. 1960 r., a z drugiej strony utrzymywał ustaloną od czasów Urbana VIII i Klemensa XI ogólną liczbę 88 dni w roku,

²⁷ AAS, 52 (1960) 593—595.

²⁸ AAS, 52 (1960) 596—685.

²⁹ AAS, 52 (1960) 686—731.

³⁰ Fl. Romita, a. c., s. 495.

³¹ AAS, 52 (1960) 985—986.

w które obowiązywał nakaz sprawowania Mszy św. za wiernych (52 niedziele + 10 świąt de praecepto + 26 świąt non de praecepto).³²

Pod względem więc ilości dni liturgicznych, w które należało odprawiać Mszę św. za wiernych dekret Kongregacji Soboru z dnia 3. 12. 1960 r. nie wprowadził żadnej zmiany. Wprowadził natomiast zmianę w zakresie terminologii oraz w nadaniu ustalonej liczbie dni charakteru wyliczenia taksatywnego, czyli wyłącznego. Zmiana odnośnie terminologii wyrażała się w tym, że cytowany dekret nie posłużył się dotychczas stosowanym rozróżnieniem między „świętami nakazanymi” (festa de praecepto) i „świętami zniesionymi” (festa suppressa), ale wprowadził rozróżnienie: „święta nakazane czyli obowiązujące” (de praecepto) i „święta nie obowiązujące czyli nie nakazane” (non de praecepto). Uzasadnieniem takiej terminologii był fakt, że wśród wyliczonych w dekreście Kongregacji Soboru dni liturgicznych, nie będących świętami obowiązującymi, w które również istniał obowiązek sprawowania Mszy św. za wiernych, znalazły się nie tylko dni, które w przeszłości były świętami obowiązującymi, ale i takie, które nigdy takiego charakteru nie miały; wobec tego termin „święta kanonicznie zniesione” nie miał w stosunku do tych dni liturgicznych uzasadnienia.

Przez nadanie wyliczonym w dekreście z dnia 3. 12. 1960 r. dniom charakteru wyłącznego, taksatywnego, co w praktyce oznaczało ustanie obowiązku odprawiania Mszy św. za lud w nie wymienione w dekreście dni liturgiczne — dekret Kongregacji Soboru odstąpił od zasady potwierdzonej przez Piusa VII w r. 1818³³, wyrażającej się w nakazie aplikowania Mszy św. za wiernych również w święta zniesione, które niegdyś były obowiązujące na danym terenie z prawa partykularnego.

Zachowana od czasów pontyfikatu Urbana VIII z uzupełnieniem dokonanym przez papieża Klemensa XI ilość 88 dni w roku, w które należało odprawiać Mszę św. za lud, stanowiła nieraz poważne obciążenie dla proboszczów. Z tego powodu wydawano czasem dyspensy redukujące tę liczbę dni. W Polsce również proboszczowie korzystali z podobnej dyspensy. Mianowicie dekretem z dnia 30. 1. 1961 r. Pry-

³² Jako święta *non de praecepto* Kongregacja Konsystorialna wymieniła wówczas: Uroczystość Najśw. Serca Pana Jezusa, Przenajdroższej Krwi, Zwiastowanie N.M.P., św. Józefa Robotnika, św. Michała Archaniola, Narodzenie św. Jana Chrzciciela, Święto głównego Patrona kraju, głównego Patrona regionu lub prowincji kościelnej czy cywilnej, Patrona diecezji, rocznicę konsekracji kościoła katedralnego, święto głównego Patrona miasta lub miejsca, rocznicę konsekracji własnego kościoła, święto tytułu własnego kościoła, Narodzenie Najśw. Maryi Panny, święto Oczyszczenia N.M.P., Sw. Apostołów i Ewangelistów: Andrzeja, Tomasza, Jana, Macieja, Marka, Filipa i Jakuba, Jakuba, Bartłomieja, Mateusza, Łukasza, Szymona i Judy.

³³ zob. przypis 14.

mas Polski, na mocy specjalnych uprawnień otrzymanych od Stolicy Apostolskiej, udzielił „wszystkim rządcom kościołów parafialnych w Polsce dyspensy od obowiązku odprawiania Mszy św. za wiernych w dni świąteczne nie nakazane, równocześnie zezwalając na przyjmowanie w te dni stypendiów na własne potrzeby”³⁴. Powyższy indult postanawiał, że „utrzymuje się jednak w mocy obowiązek aplikowania Mszy św. za parafian we wszystkie niedziele i święta nakazane”. Dyspensa Prymasa Polski z dnia 30. 1. 1961 r. wydana została z ważnością na lat siedem, a dekretem z dnia 10. 4. 1964 r. przedłużono jej ważność „usque ad revocationem”³⁵.

W Polsce więc na mocy powyższej dyspensy ogólna ilość dni w roku, w które proboszczowie faktycznie byli obowiązani do odprawiania Mszy św. za parafian, wynosiła 62 dni, tj. 52 niedziele oraz 10 świąt nakazanych, włącznie ze świętem św. Józefa (19. III.)³⁶.

Sobór Watykański II, wytyczając kierunki reformy liturgicznej, wysunął postulat rewizji roku liturgicznego³⁷. Realizacją tych wskazań soborowych było Motu proprio *P a w ł a V I* z dnia 15. 2. 1969 r. *Mysterii Paschalis*, promulgujące nowe przepisy odnośnie roku liturgicznego i nowy kalendarz, które weszły w życie z dniem 1. 1. 1970 r.³⁸

Nowy kalendarz liturgiczny niósł z sobą konieczność podania nowych przepisów w sprawie dni, w które istniał obowiązek sprawowania Mszy św. za wiernych. Przepisy te ogłosiła Kongregacja Duchowieństwa w dekrecie z dnia 25. 7. 1970 r.³⁹ Treść owych przepisów sprowadza się do następującej zasady: obowiązek odprawiania Mszy św. za wiernych, przez duszpasterzy, obejmuje wszystkie niedziele roku oraz te święta nakazane, które na danym terenie są obowiązujące⁴⁰.

Jak więc wynika z brzmienia tego przepisu, Kongregacja Duchowieństwa w cytowanym wyżej dekreście przywróciła z powrotem pierwotnie obowiązującą zasadę, ustaloną przez papieża Benedykta XIV, w myśl której w te dni, w które wierni spełniają obowiązek uczestniczenia we Mszy św. duszpasterze są obowiązani do ofiarowania za nich Najśw. Ofiary. I na tym więc odcinku soborowa reforma liturgiczna przywróciła pierwotną ideę tego przepisu.

³⁴ *Prawodawstwo Kościoła w Polsce (1961—1970)*, t. 1, Warszawa 1971, s. 79—80.

³⁵ Dekret Prymasa Polski Nr 1640/64/P: *Wiadomości Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, 7 (1964) 157.

³⁶ zob. kan. 1247 § 1; zob. też *Kalendarz liturgiczny Archidiecezji Gnieźnieńskiej na rok 1971*, Gniezno 1970, s. 5.

³⁷ KL nr 107—108.

³⁸ AAS, 61 (1969) 222—226.

³⁹ zob. przypis 3.

⁴⁰ „.... Obligatio Sacrum litandi pro populo, qua animarum rectores tenentur, statuitur omnibus et singulis diebus dominicis et insuper diebus festis de praecepto vigentibus in loco ...”

Dniami liturgicznymi, w które wierni gromadzą się w świątyniach dla zadośćuczynienia obowiązkowi uczestniczenia we Mszy św. są najpierw wszystkie niedziele w roku, a następnie święta nakazane. Odnośnie jednak tej kategorii dni liturgicznych cytowany wyżej dekret nie podaje imiennego ich wykazu, lecz podaje ogólną zasadę, iż chodzi o te święta nakazane, które obowiązują na danym terenie. Przez takie sformułowanie dekret silnie zaakcentował zasadę, że obowiązek rządów diecezji i parafii sprawowania Mszy św. za lud utożsamia się z obowiązkiem wiernych uczestniczenia w Najśw. Ofierze. Chociaż bowiem kan. 1247 § 1 KPK wylicza, jakie święta są w całym Kościele obowiązujące, to jednak wiadomo, że czy to na skutek postanowień konkordatowych w różnych krajach, czy na podstawie specjalnych indultów Stolicy Apostolskiej⁴¹, czy też — jak w Polsce odnośnie święta św. Józefa — na podstawie prawa zwyczajowego, istnieją pod tym względem różne wyjątki.

Na podstawie takiego sformułowania omawianego przepisu w cytowanym dekreście Kongregacji Duchowieństwa odtąd ustał w Polsce obowiązek odprawiania Mszy św. za wiernych w święto św. Józefa, ponieważ święto to nie jest u nas obowiązujące.

Ogólna zatem ilość dni liturgicznych, w które w Polsce obecnie proboszczowie są obowiązani do odprawiania Mszy św. za parafian wynosi 61 dni w roku, tj. 52 niedziele i 9 świąt nakazanych.⁴²

Wspomniany dekret Kongregacji Duchowieństwa ustala dzień 1 stycznia 1971 r. jako termin wejścia w życie podanych w nim postanowień równocześnie jednak zawiera klauzulę, zgodną z postanowieniami kan. 60 § 2 KPK, że w przypadku, gdy w jakimś miejscu obowiązują indulty partykularne, według których ilość dni liturgicznych, w które proboszczowie są obowiązani do odprawiania Mszy św. za lud jest mniejsza, niż ta, jaka wynika z postanowień omawianego dekretu Kongregacji Duchowieństwa, to indulty te zachowują swoją ważność do czasu, na jaki je wydano. Dopiero z upływem ważności tych indultów wejść w danym miejscu w życie nowe przepisy wynikające z postanowień cytowanego dekretu.

Z uwagi na fakt, że indult dotyczący tej sprawy w Polsce nie zawierał mniejszej ilości dni, lecz przeciwnie większą, ponieważ wymieniał jako dzień, w który należało odprawiać Mszę św. za parafian, również święto św. Józefa, dekret Kongregacji Duchowieństwa wszedł u nas w życie w ustalonym w nim terminie, 1 stycznia 1971 roku.

Gniezno

KS. TADEUSZ KUJAWSKI

⁴¹ Fl. Romita, a. c., s. 495.

⁴² zob. *Kalendarz liturgiczny Archidiecezji Gnieźnieńskiej na rok 1973*, s. 41—42.